

Любі друзі! Багато народів захоплюються героїзмом і мужністю українського народу. Тож, ми вже зараз повинні працювати для відбудови, щоб і надалі прославляти нашу неймовірну Батьківщину.

Знання - це наша сила!

Коли лунає сирена-направляйтесь в укриття! Бережіть себе!

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта:

kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не пізніше 20:00

Урок № 17

Дата: 09.11.2023

Тема: Українська культура XIV-XVIII ст.

Мета: охарактеризувати українську культуру XIV-XVIII ст.; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Початок книгодрукування.

Важливою подією в культурному та політичному житті Європи в середині 15-го століття була поява книгодрукування. Перший друкарський станок було винайдено німцем І. Гутенбергом у 1450 році. Перші книги він надрукував в Празі та Кракові. Перша слов'янська книга була надрукована глаголицею і з'явилася у Венеції в 1483 році. Кількома роками пізніше у 1491 р. у Кракові з'явилися книги надруковані кирилицею. Видав їх також німець - Швайпольд Фіоль. Обидві книги були церковного змісту.

У середньовічній Європі доля першодрукарів була нелегкою. Фіоля заарештувала краківська інквізиція, з якої йому пощастило з великим трудом звільнитися. Але друкарську працю йому заборонили, а надруковані книги спалили. В 1517-1519 рр. у Празі білорусом Франциском Скориною був надрукований "Псалтир" та декілька інших книжок в перекладі білоруською мовою. Скорина навчався у краківському та падуанському університетах, де отримав ступінь доктора медицини, що була найбільш шанованою і престижною у середньовічній Європі.

Іван Федоров. Першими відомими друкарями на українських землях був Іван Федоров. Федоров за допомогою львівського братства заснував першу друкарню в Україні. Тут у 1574 р. він надрукував "Апостола", а потім першу слов'янську "Азбуку". На запрошення відомого українського православного мецената князя Костянтина Острозького у 1581 році він переїжджає в Острог, де засновує нову друкарню. Тут він друкує свою славетну книгу - повну слов'янську "Біблію" ("Острозька біблія"). Помер Федоров у 1583 р. У Львові, де й похований.

Поряд з найстарішою друкарнею Львівського братства, виникають друкарні у Стратині біля Львова, в Дерманському монастирі на Волині (1604), Крилосі під Галичем (1606), Рахманові на Волині (1619), у Луцьку (1628), Крем'янці (1638) тощо. Найбільша друкарня була відкрита у Києво-Печерській Лаврі у 1616 р. Перша книга, яка була там випущена, - "Часословець" - підручник для братських шкіл, згодом - "Псалтир". Лаврська друкарня довгий час, аж до петровських репресій проти України після Північної війни, поряд з релігійною літературою, випускала і світські видання: "Візерунок" на честь українського церковного та освітнього діяча Єлисея Плетенецького (1622), "Вірш на жалосний погреб зацного лицаря Петра Сагайдачного" (1622), "Лексикон" визначного

українського лексикографа Памви Беринди тощо. Книжковий друк зіграв важливу роль в поширенні освіти в Україні.

Урок № 18

Дата: 09.11.2023

Тема: Українська культура XIV-XVIII ст.

Мета: охарактеризувати українську культуру XIV-XVIII ст.; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Полемічна література.

Внаслідок занепаду культурного процесу в Україні в 13-16 ст. безслідно зникло багато творів літератури княжої України і збереглися у списках лише на півночі. Це дало підстави деяким дослідникам стверджувати, що вся література цього часу тільки великоросійська. В умовах, які склалися в Україні після татарського нашестя, спричинилися до того, що літературне життя могло існувати тільки на західних окраїнах, у сусідстві з Білорусією. Оригінальних пам'яток лишилося мало. Літературні пам'ятки ідейно і стилістично продовжують школу Київської Русі.

В 14-16 ст. гальмом для розвитку української літератури стала візантійська спадщина, яка на цей час догматизувала ідеї і форми літературних творів. Після падіння Константинополя (1453) візантійський вплив зникає. Але за 2 століття в Україні не було створено жодного літературного твору, який би заслуговував на увагу. Натомість інтенсивно розвивається фольклор, зокрема історичні думи та пісні, яких до цього часу український народний епос не знав. Тематика цих дум та пісень (турецько-татарський полон, втеча з неволі, смерть козака в степу, жорстокість турок) підтверджує, що створювалися вони саме в II половині 14 - I половині 15 ст.

З останньої чверті 16 ст. (1580-1590) з'являється нова тематика літературних та наукових творів, так звана полемічна література, присвячена релігійній дискусії. За 100 років цього періоду було створено в 10 разів більше оригінальних творів, ніж за 500 попередніх років. В полемічній літературі можна виділити:

1. Науково-теологічні трактати та історико-політичні памфлети, відкриті листи, послання-диспути.
2. Художня література практично вся також носить полемічний характер і спрямована проти католицизму.
3. Твори ораторського мистецтва, легенди, байки, поезія також має полемічний характер.

Полеміку розпочав польський єзуїт, письменник, лідер войовничого католицизму Петро Скарга. В трактаті "Про єдність церкви божої" (1577) він обґрунтовує законність королівської влади в Польщі та її панування в українських та білоруських землях. Слов'яноруська мова непридатна для жодної науки, це мова мужиків, пише він. Теологія та філософія можуть розвиватися лише на основі латинської та грецької мов. Все населення України повинно об'єднатися навкруги папи та польського короля, порвати з руською вірою, національними традиціями та служити польській короні та католицькій Речі Посполитій. Його позицію підтримали прибічники унії, зокрема Київський митрополит Іпатій Потій.

Згодом на позиції уніатства переходили і деякі колишні прибічники православ'я, зокрема, ректор Київської братської школи, вихованець Замойської та Краківської академій Касьян Сакович.

Проти Скарги та уніатів виступали ректор Острозької Академії Герасим Смотрицький професор школи Ставропігійського братства у Львові Зизаній Густановський, вихованець Острозької Академії і західно-європейських університетів Мелетій Смотрицький (син Г. Смотрицького, який потім став єпископом полоцьким, але після вбивства православними уніатського єпископа Кунцевича виїхав в Рим і став уніатом). Антиуніатським твором є літературна пам'ятка "Пересторога", авторство якої приписують Іову Борецькому або діячу Львівського братства Юрію Рогатинцю.

Визначним письменником-полемістом цього періоду був Іван Вишенський (1550-1620). Народився в Галичині, деякий час жив у Луцьку, підтримував зв'язки з Львівським братством. В 1580-90 рр. переселився на гору Афон, прийняв чернецтво. В 90-х роках написав найвизначніші твори, скеровані проти унії. Його перу належать полемічні послання до князя К.Острозького, П.Скарги. Не обмежувався боротьбою з католицизмом та унією. Виходячи з засад візантійського аскетизму, гостро критикував весь тодішній церковний та світський лад і вимагав простоти старо-християнського братства, як здійснення царства Божого на Землі. В своїх творах малював барвисті, часто гіперболічні образи морального занепаду еліти, зокрема духовної, протиставляючи їй простих людей. Емоційне піднесення твору чергується з гострою сатирою, сарказмом. Накопичення порівнянь, епітетів, запитань і закликів, іронічне подання побутових деталей, багатство словника, використання живої народної мови надавали творам Вишенського яскравості та ефектності. Стиль В. наближався до найкращих взірців барокового стилю. Праці Вишенського вперше були знайдені дослідниками у 1858 р., вперше надруковані Костомаровим 1865 р.

Найвизначнішим українським просвітителем-гуманістом, поетом та вченим-філософом 18 ст. був Григорій Сковорода (1722-1794). Освіту здобув у Києво-Могилянській Академії. Переслідуваний світською та церковною владою, він з 1779 р. мандрує по Україні, пропагуючи свої погляди серед народу. Одним з перших в історії української думки виступав проти офіційної релігії та церковної схоластики, засуджував дармоїдство церковників та багатіїв. Значного прогресу досягла українська історіографія. У козацьких літописах Самійла Величка, Григорія Грабянки та Самовидця, вперше було систематизовано виклад історичних подій в Україні.

Питання для самоперевірки:

1. Що вам запам'яталось про початок книгодрукування на українських землях?
2. Що вам запам'яталось про полемічну література?

Домашнє завдання: законспектувати матеріал з теми та дати відповіді на питання для самоперевірки.

Рекомендована література: Чорний І. В. Культурологія. – К., 2017; Чорненький Я.Я. Культурологія. Теорія. Практика. Самостійна робота. Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2017.

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта: kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не пізніше 20:00